

Kappløpet mot Troja

Skjedde trojanerkrigen
og Odyssevs' reise
i Norden?

ved Erik Dahl

UKE-Adressa 18.11.1995

UKE-Adressa Lørdag 18. november 1995

UKE-Adressa Lørdag 18. november 1995

Odyssevs' eventyr i Trøndelag

Homers sagnomsuste helt, Odyssevs, lurte den enøydde kjempen - ikke på en øy i Middelhavet, men mye lenger nord. Nærmere bestemt på Ytterøy i Trondheimsfjorden

TEKST: PIA. A. GAARDER

ITALIENEREN Felice Vinci har gitt ut bok for å vise at Homer i Odysseen og Illiaden beskriver en verden som ikke befant seg rundt Middelhavet, men i Norden. Den klassiske greske verden er nå med andre ord etterkommer av vikingenes forfedre nordpå.

Kyklopen et troll?

Helten Odyssevs måtte flakke omkring i over ti år før han fant veien tilbake til sin trofaste Penelope. Men den dramatiske eventyrferden foregikk ikke i Middelhavet, men langs norskekysten, på Færøyene og Jan Mayen. Hjemlandet Ithaka lå i Danmark og Athen i Sverige. Byen Troja som grekerne ødela, lå i Finland.

I Trøndelag, sannsynligvis på Ytterøy, fant en av de mest dramatiske episodene i Odysseen sted. Her måtte Odyssevs med klovst finne en vei ut av hulen til den enøydde kjempen som ville spise Odyssevs og hans menn en for en. At Homers kyklop ligner på et helnorsk troll, er det i hvert fall ikke tvil om.

Isfjell og snø

Det er ikke første gang at Homers verden plasseres utenfor Middelhavet. Den franske Sorbonne-professoren, Robert Phillip, hevdet i 60-årene at Odyssevs' reise foregikk i Atlanterhavet. Allerede i oldtiden hadde man store problemer med å få de geografiske beskrivelsene i Homers verker til å stemme overens med Middelhavsområdet. Greske Peloponnes er en halvøy full av fjell og knauser, men omtales av Homer som en flat øy - lik Sjælland.

Ikke et eneste sted gjenfinner man Middelhavets solfylte klima. Homers hav er grått og fullt av tåke. Mens grekerne beleirer Troja, begynner det å snø. Beskrivelsene av «flytende fjell» minner sterkt om isfjell. Homer som er så nøyaktig i sine beskrivelser av krigernes fysiske ubehag og kvaler, forteller aldri at de svetter i sine rustninger.

Det var på hjemturen etter erobringen av Troja at Odyssevs' skip ble tatt av stormen og ført inn i ukjente farvann. Ifølge Vinci gikk Odyssevs' ferd fra Østersjøen over Kattegat, Skagerrak og Norskehavet opp til Trondheimsfjorden og møtet med kykloperne. Deretter gikk turen til Shetland og Jan Mayen hvor heksen Kirke omgjorde Odyssevs' menn til svin.

ODYSSEVS, bundet til masten, lytter til sirenenes sang, mens hans roere har vokt i ørene.

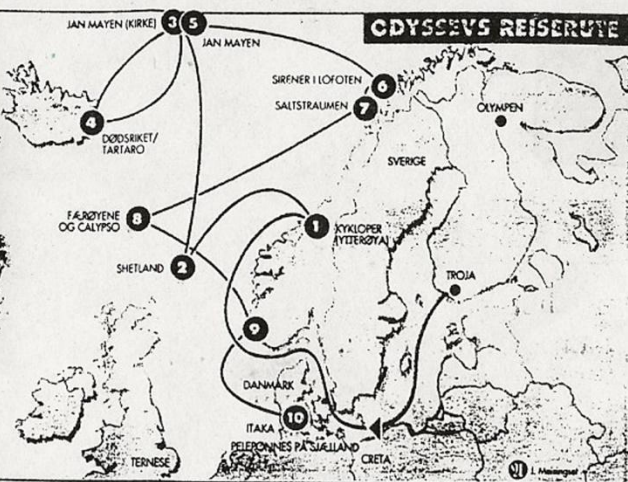
Senere angret hun og ga helten mange barn.

Deretter gikk turen igjen over til norskekysten hvor møtet med Saltstraumen beskrives som et uhyre som drakk og spyttet sjøvann med voldsom kraft. I Lofotens skjærgård måtte Odyssevs motstå sirenenes sang som lokket sjømenn i

døden. På Færøyene hvilte helten i mange år sammen med den vakre Kalypso før han med hjelp fra et folk i Sør-Norge reiste hjem til Ithaka.

Som hånd i hanske

Homers presise geografiske beskrivelser gjør det mulig å følge Odyssevs' reise

etappe for etappe. Og skal vi tro Vinci, passer Homers univers som hånd i hanske til Norden hvor dermed hele den gamle attiske kulturen befant seg. Først da klimaet forverret seg 1600 år før vår tid, utvandret disse folkene sørover til Hellas, mener Vinci. Fortellingene om deres gamle verden ble deretter muntlig overle-

vert i generasjoner helt til Homer skrev dem ned i diktetisk form i det 8. eller 7. århundre før vår tid.

Torghatten: Vår sønn Andreas

Tosenfjorden
(Duosa)

Når var bronsealderen?

Før 1800 f Kr

Steinalderen (i Norden)

1800 - 1100 f Kr

Eldre bronsealder

1100 - 500 f Kr

Yngre bronsealder

500 f Kr – 800 e Kr

Jernalderen

800 – ca 1050

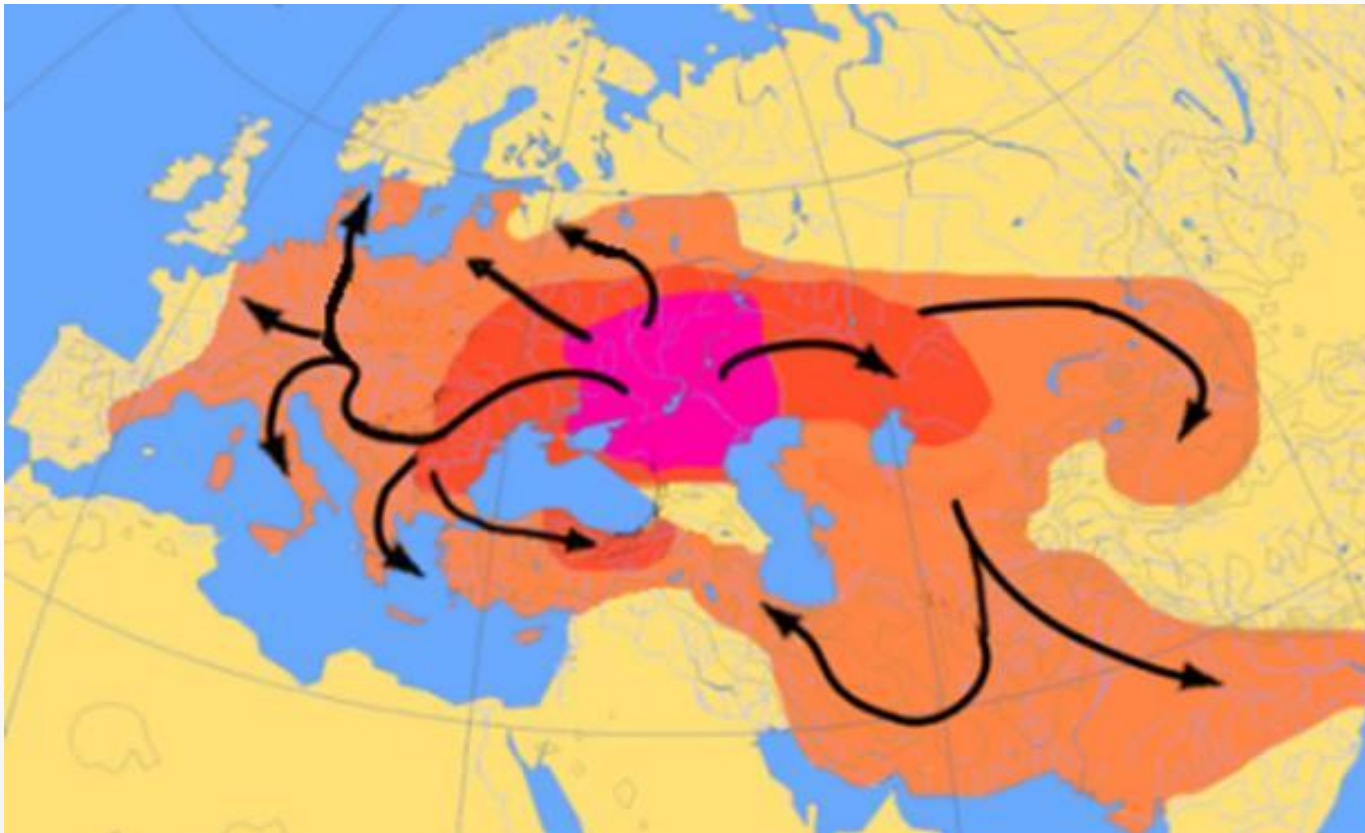
Vikingtiden

Ca 1250 f Kr

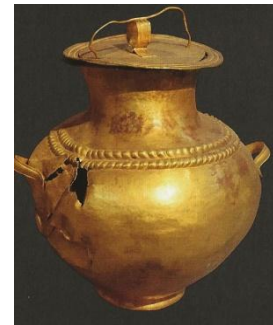
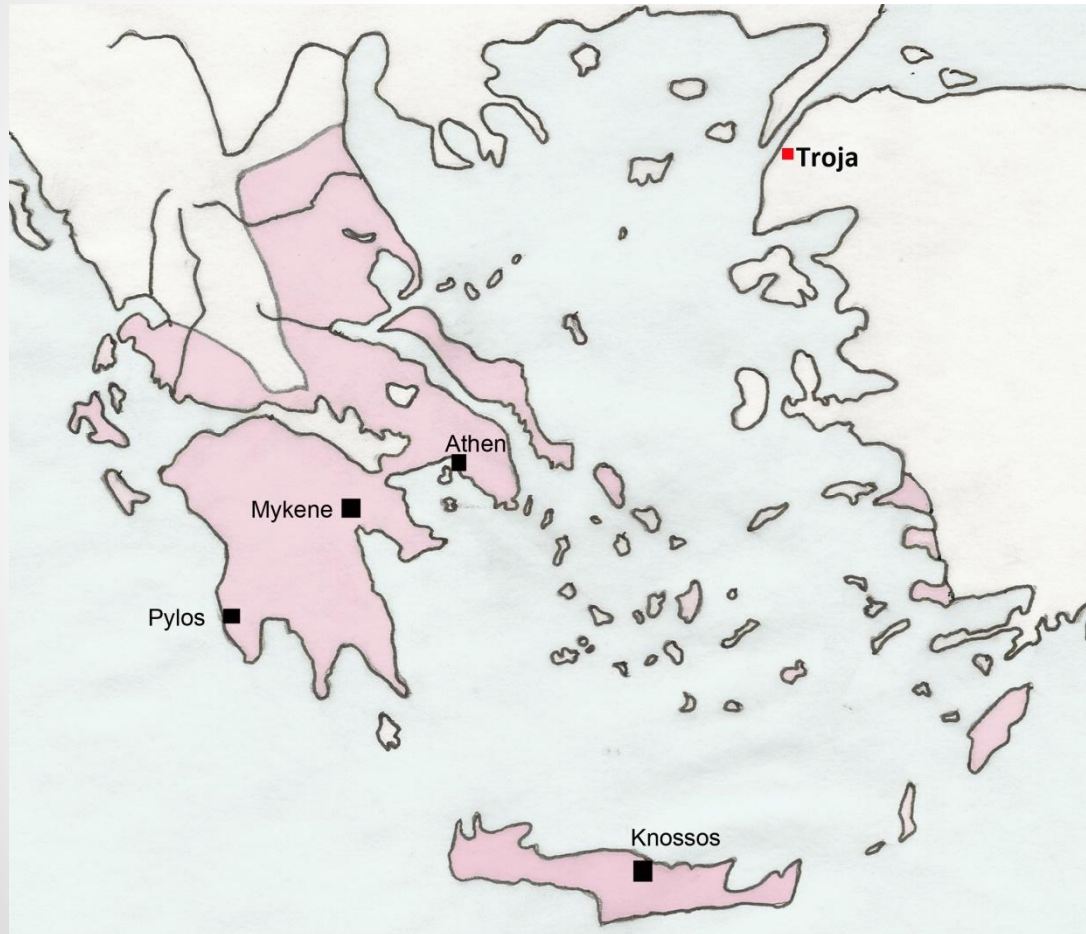
Trojanerkrigen og Odyssevs' reise

Jamna-folkenes migrasjon

ca 3000-2000 f Kr

Bronsealderen i Hellas

I Middelhavsområdet ble
bronsealderen avsluttet
ca 1200 før Kristus

Eldre bronsealder i Norden

En storhetstid, omtrent som
vikingtiden 2000 år senere

En maritim kultur

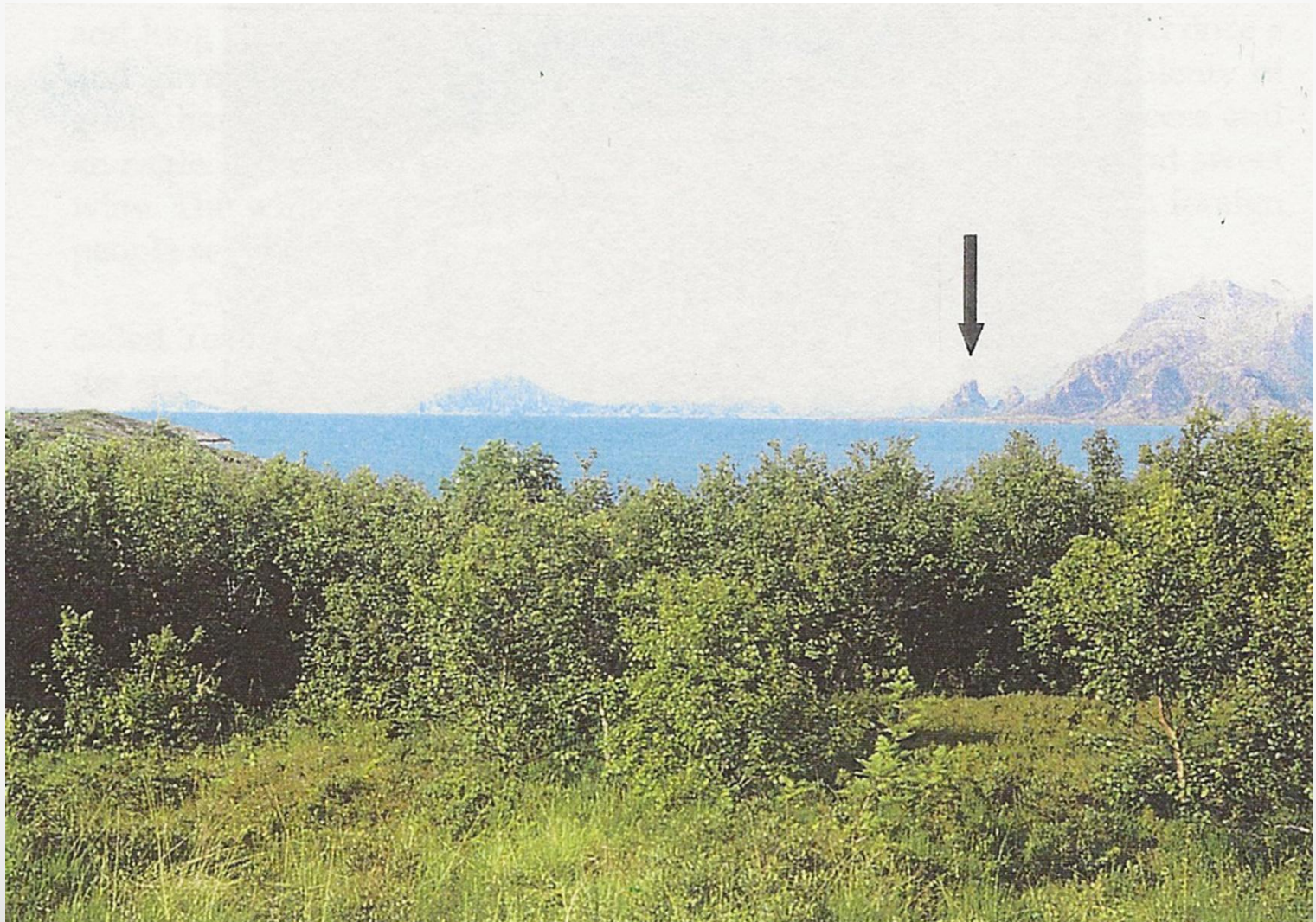
Iliaden

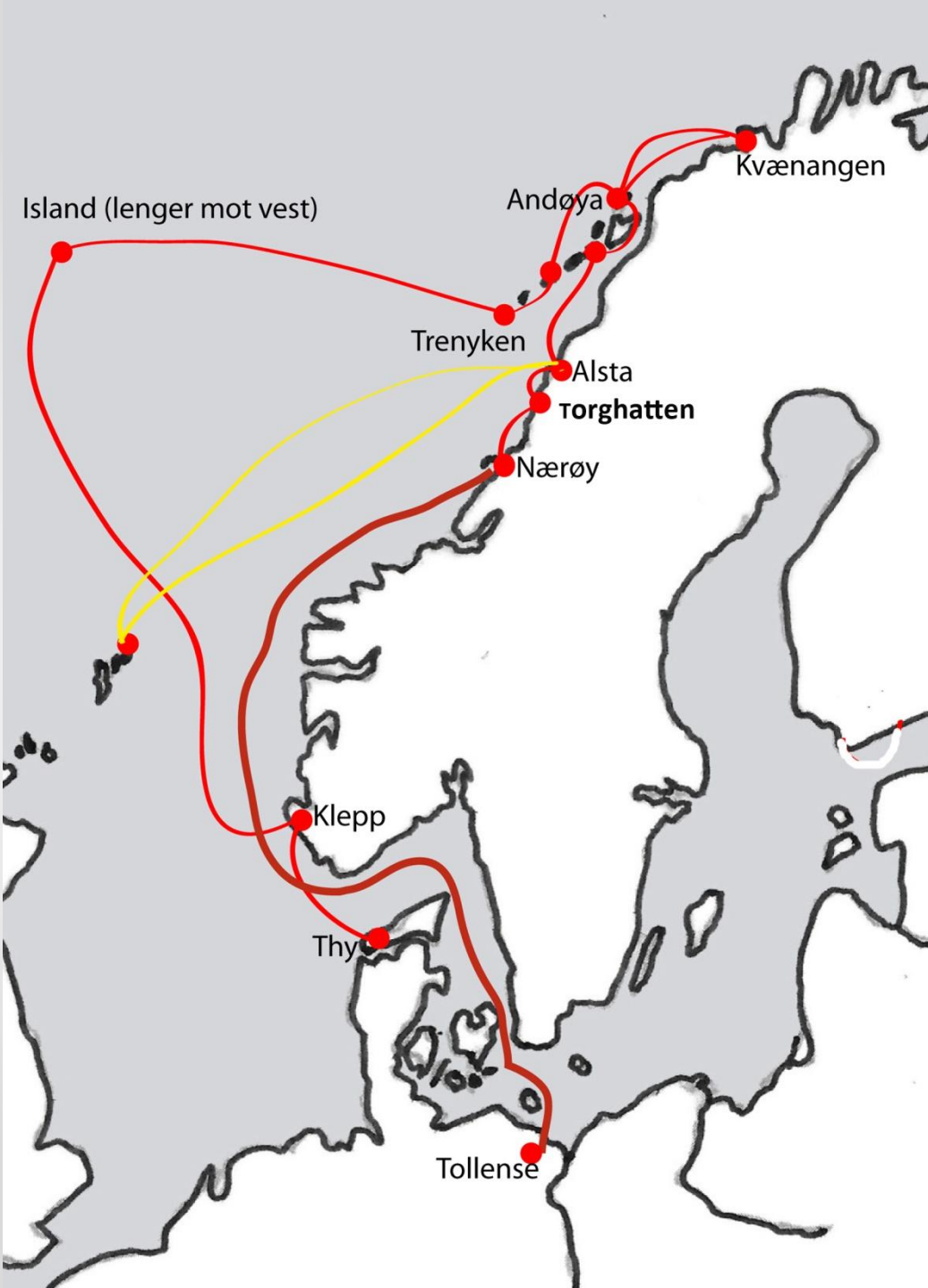
- Handler om de siste ukene av en ti års krig
- Trojakongens sønn, **Paris**, hadde røvet den vakre Helene, som var gift med **Menelaos**
- Det handlet mer om **ære** enn forelskelse. Helene måtte tas tilbake
- Som hevn, og for å ta tilbake Helene, samlet angriperne over 1000 skip
- Handlingen foregår i bronsealderen, ca 1250 før Kristus
- Den ble nedskrevet av Homer (eller hans skriver) på Chios i Egeerhavet 500 år senere (ca 750 før Kristus)
- Iliaden og Odysseen er de eldste europeiske skriftene vi kjenner
- I Romerriket ble de brukt på skolen, slik vi har brukt Bibelen

Odysseen

- Etter krigen ved Ilion (i landskapet Troía) dro krigerne hjem
- Odyssevs seilte med 12 skip, men kom ut for storm og drev av
- Det ble en eventyrlig reise, med kamp mot naturkrefter og «underjordiske»
- Odyssevs var borte 10 år
- Alle mannskapene hans døde, bare han selv overlevde - og kom til slutt hjem

Tomma

Odyssevs' mulige reiserute

Andøya: yttersiden sett fra sør

Isfjorden i Kvænangen, med Øksfjordjøkulen

«Litløya» utenfor Bø

Ellen Marie Hansteensen,
profilert i «Der ingen kunne
tru at nokon kunne bu»

Utenfor Litløya: Siribåeleia, «Norges farligste farvann»

Var det her Odyssevs møtte sirenene og ble bundet til masten?

Røde menn i huler

Deltakere på konferansen «Iliad and Odyssey in Northern Europe» i Finland 2011

A photograph of three men standing in a mountain valley. The man on the left wears a light blue t-shirt and a brown hat. The man in the center wears a brown sweater, a white cap, and glasses. The man on the right wears a dark blue hoodie. They are standing in front of a large, rugged mountain range with snow patches. The sky is clear blue.

Bill, Erik og Antonio
under Vågakallen i 2012

Kjerringa til høyre

Midt i Moskstraumen

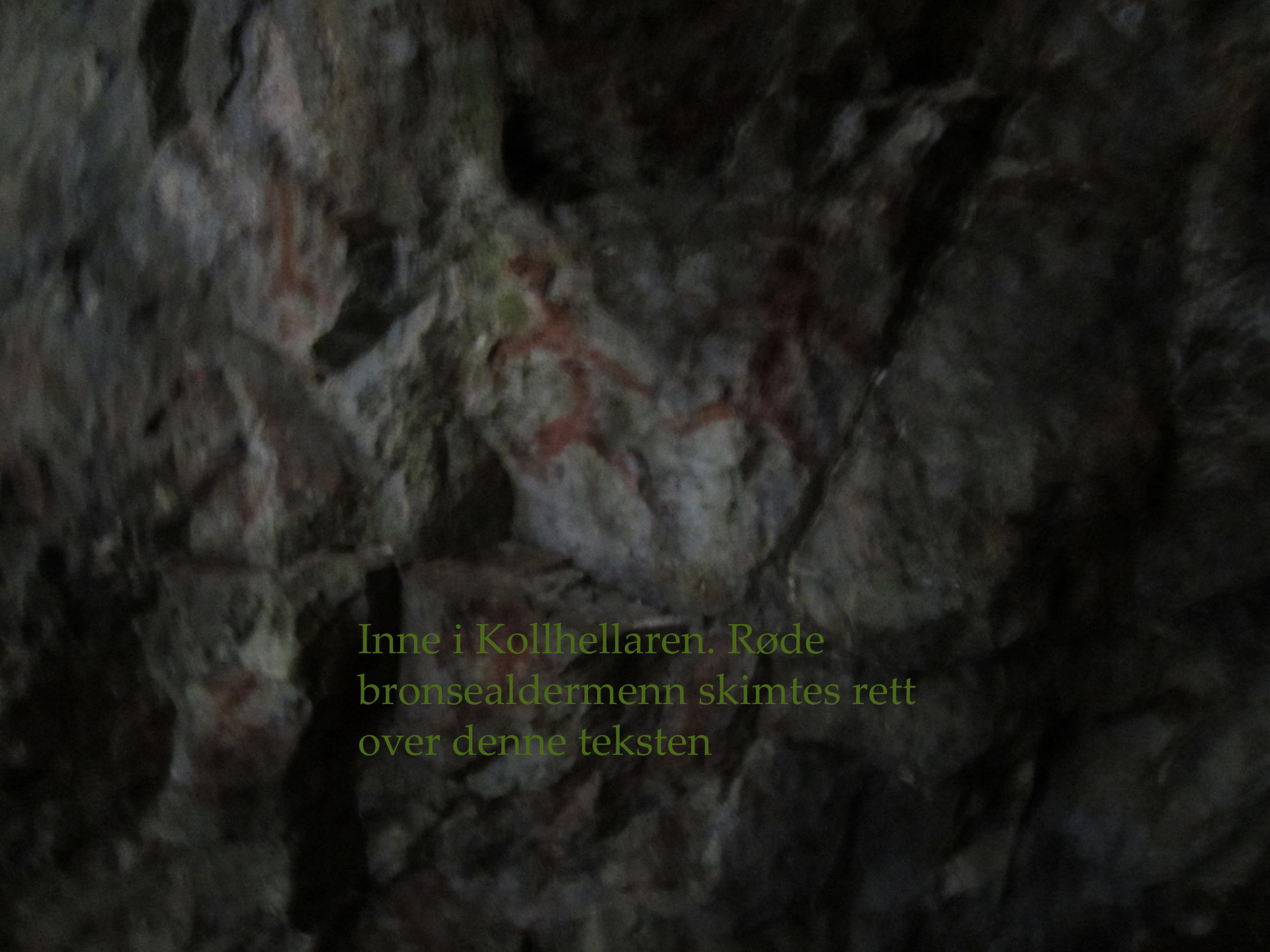

Kollhellaren

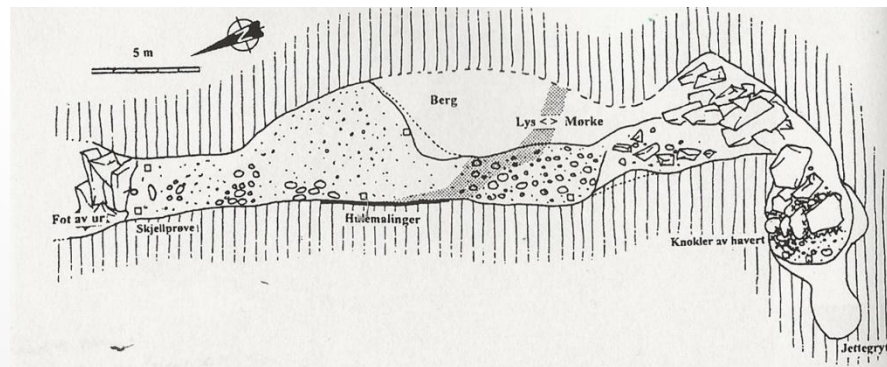
Kollhellaren
ytterst på
Moskenesøya

Bildet ble tatt
under besøket
vårt og viser
turistguiden i
positur

The image shows a dark, textured rock surface, likely a cave wall. There are several faint, reddish-brown markings on the rock, which appear to be stylized human figures or symbols. The lighting is dim, highlighting the rough texture of the rock and the subtle colors of the markings.

Inne i Kollhellaren. Røde
bronsealdermenn skimtes rett
over denne teksten

Trenyken, ytterst i Lofoten

Inne i hula på Trenyken
Røde menn og et alter
med offer av en havert,
datert til 1500 f Kr

Havstrøm i Norskehavet

Utenfor Lofoten snur
Golfstrømmen vestover
(mot Island)

I august-september er det
ofte østlig vind fra Lofoten
(også mot I land)

Island

Tur med Andøy historielag

Odyssevs satt i en hule og så utover havet ... (Dette er på sørspissen av Island)

Klepp på Jæren

Den kommunen som har flest minner fra eldre bronsealder

Elva Figgjo i Klepp, der jeg mener
faiakene (beskrevet i Odysseen) kan
ha holdt til

Skjæret «Fuglingen» utenfor Klepp,
der faiakenes skip kanskje forliste
da det kom hjem fra Danmark

Bjerre på Jyllands vestkyst

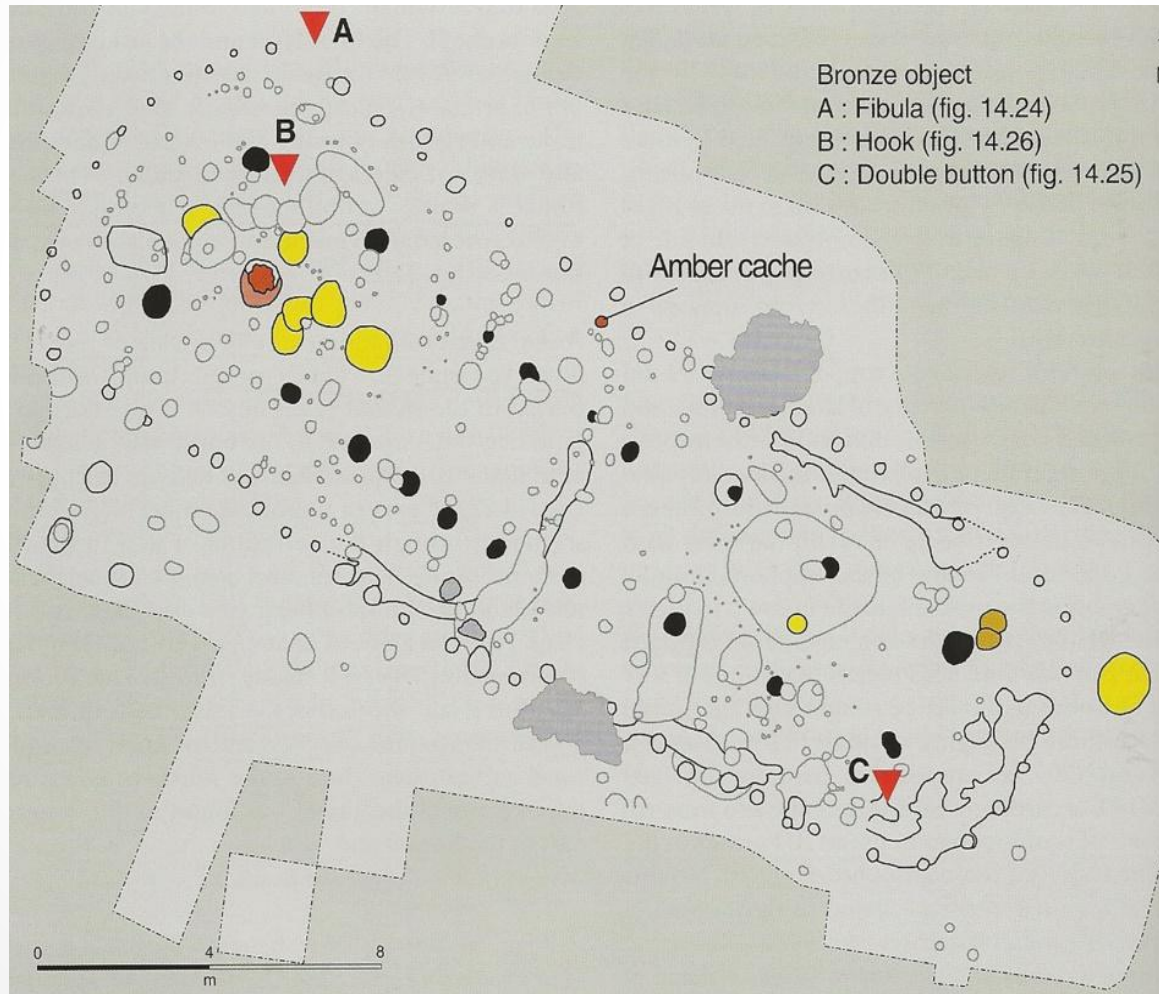
Bildet viser funnstedet
Bjerre (Votborg), der
man har funnet en
bronsealderby.
Er det Iliadens **Ithaka**?

6 av 100 små gullbåter
fra bronsealderen,
funnet sør for Bjerre

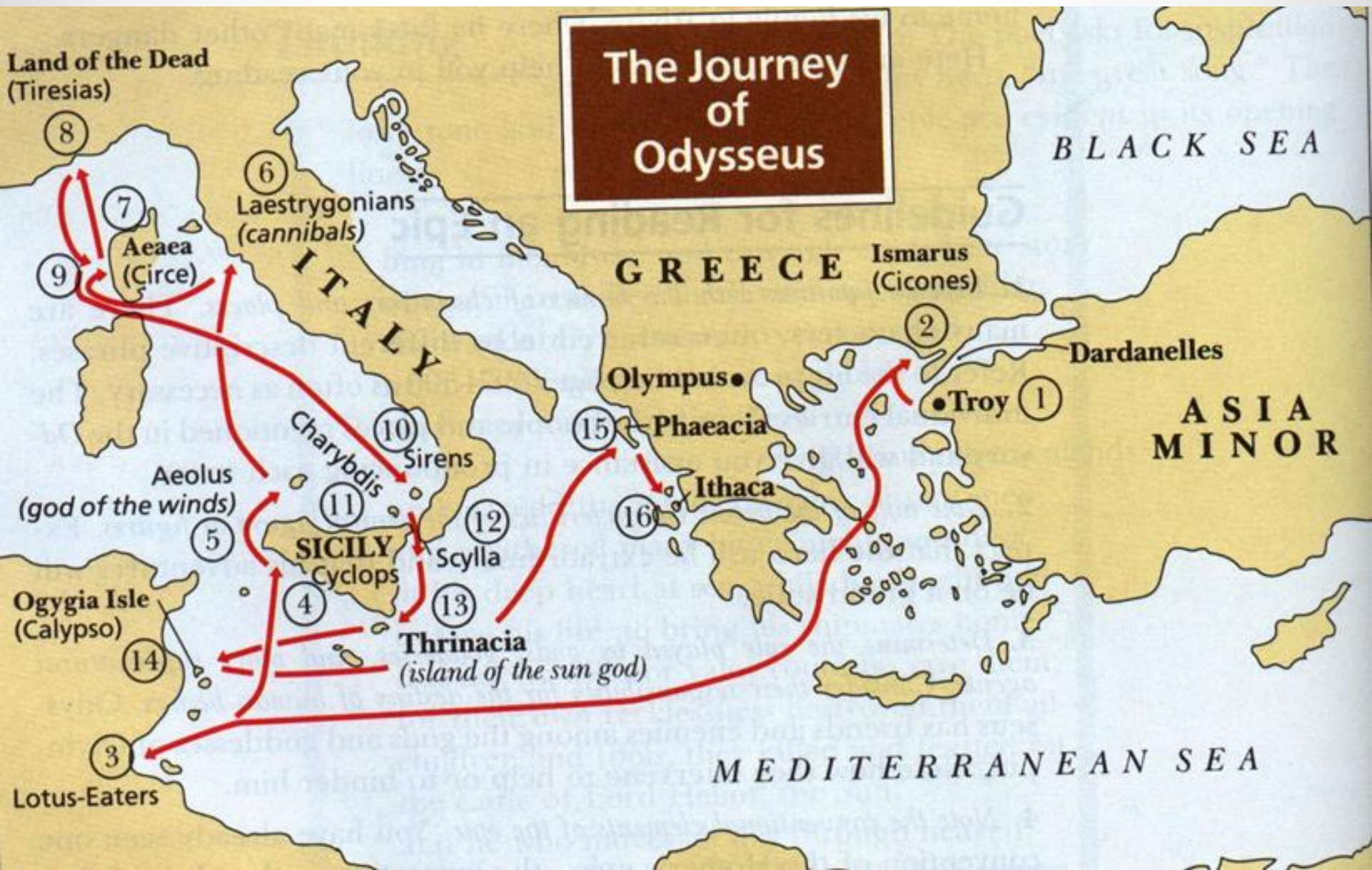
Bjerre (Votborg) = Ithaka?

Hvis det skjedde i Hellas

Én versjon av Odyssevs' reise i Middelhavet

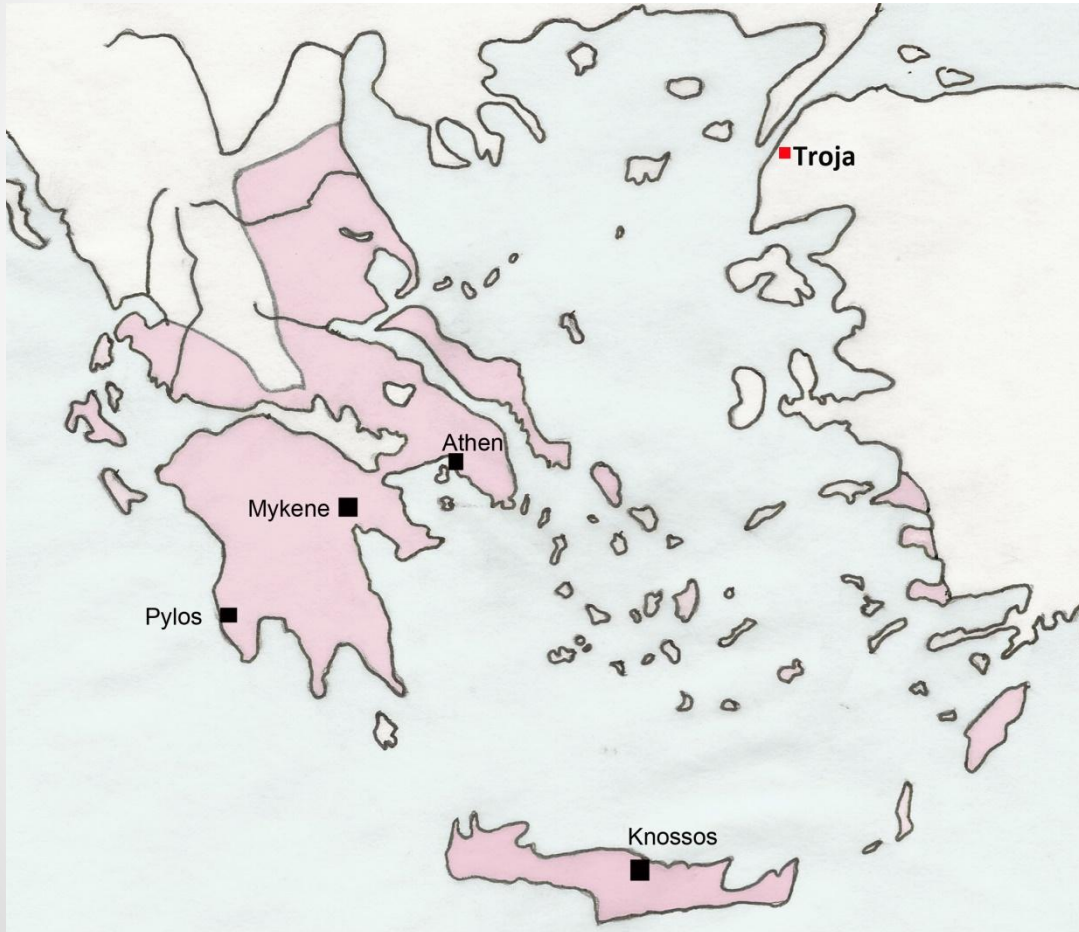
Tim Severins bronsealderskip «Argo»

Fottur i fjellene sør på Kreta
»Bodde «kyklopen» her?

Hvis krigen var i Hellas/Tyrkia

Over 1000 skip ble samlet fra til sammen 29 navngitte steder. I følge den offisielle teorien var disse stedene i Hellas. Båtene dro mot Troja.

Hellas: **Korints** akropolis, med utsikt mot Korintbukta og Boiotia

«Troja» i Tyrkia i dag

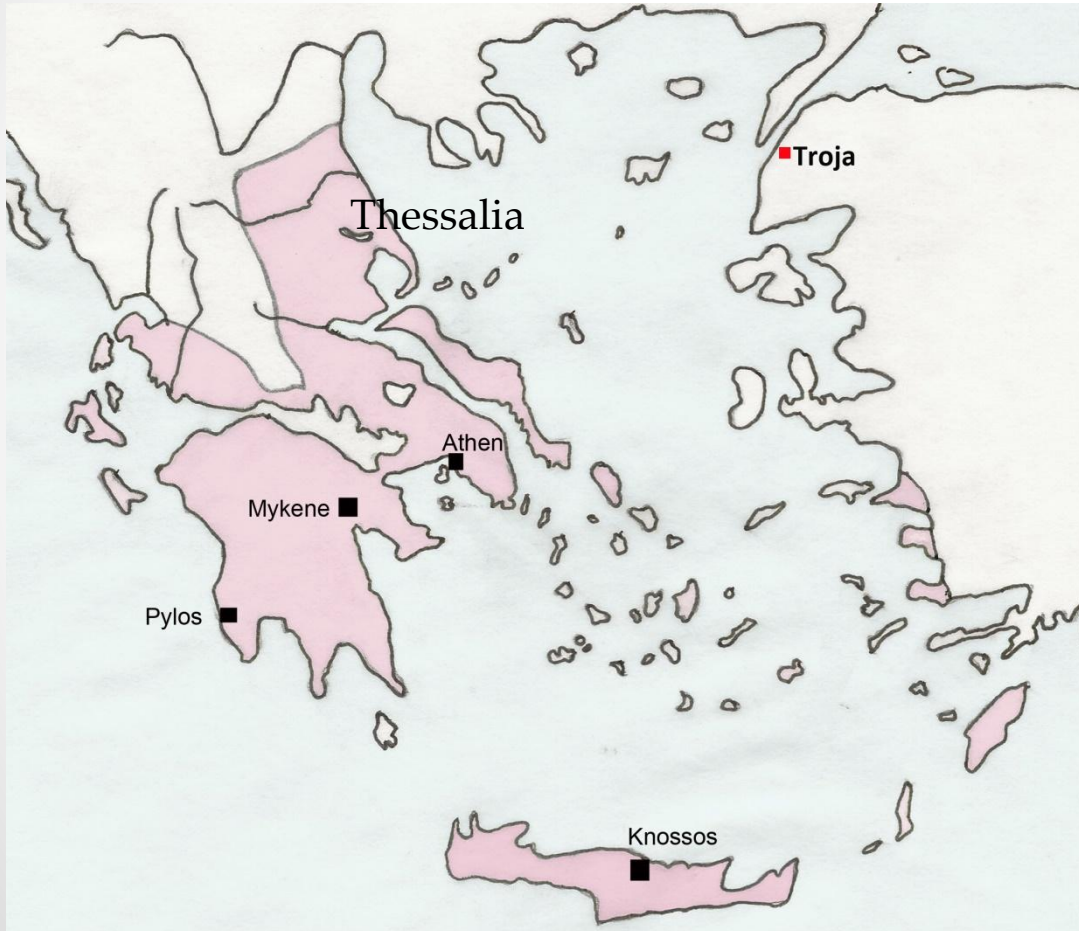
Men det er ikke funnet rester etter en krig 1250 f Kr

Var bronssealderens Knossos på Kreta?

Thessalia

Thessalia ligger lengst mot nord i det greske området i bronsealderen. Det er en slette omgitt av fjell, og elven Pinios renner ut i havet langt i nord.

Piniosdalen i Thessalia

Kunne man frakte skip ned denne elven?

Hvis krigen foregikk i Nord-Europa

I følge den nordiske teorien ble de 1000 skipene rekruttert fra hele kysten rundt Østersjøen.

I **Tollensedalen** i den tyske delstaten Mecklenburg-Vorpommern har man funnet rester av et stort slag som foregikk ca 1250 f Kr

Tollensedalen

Vorpommern, tidligere Øst-Tyskland

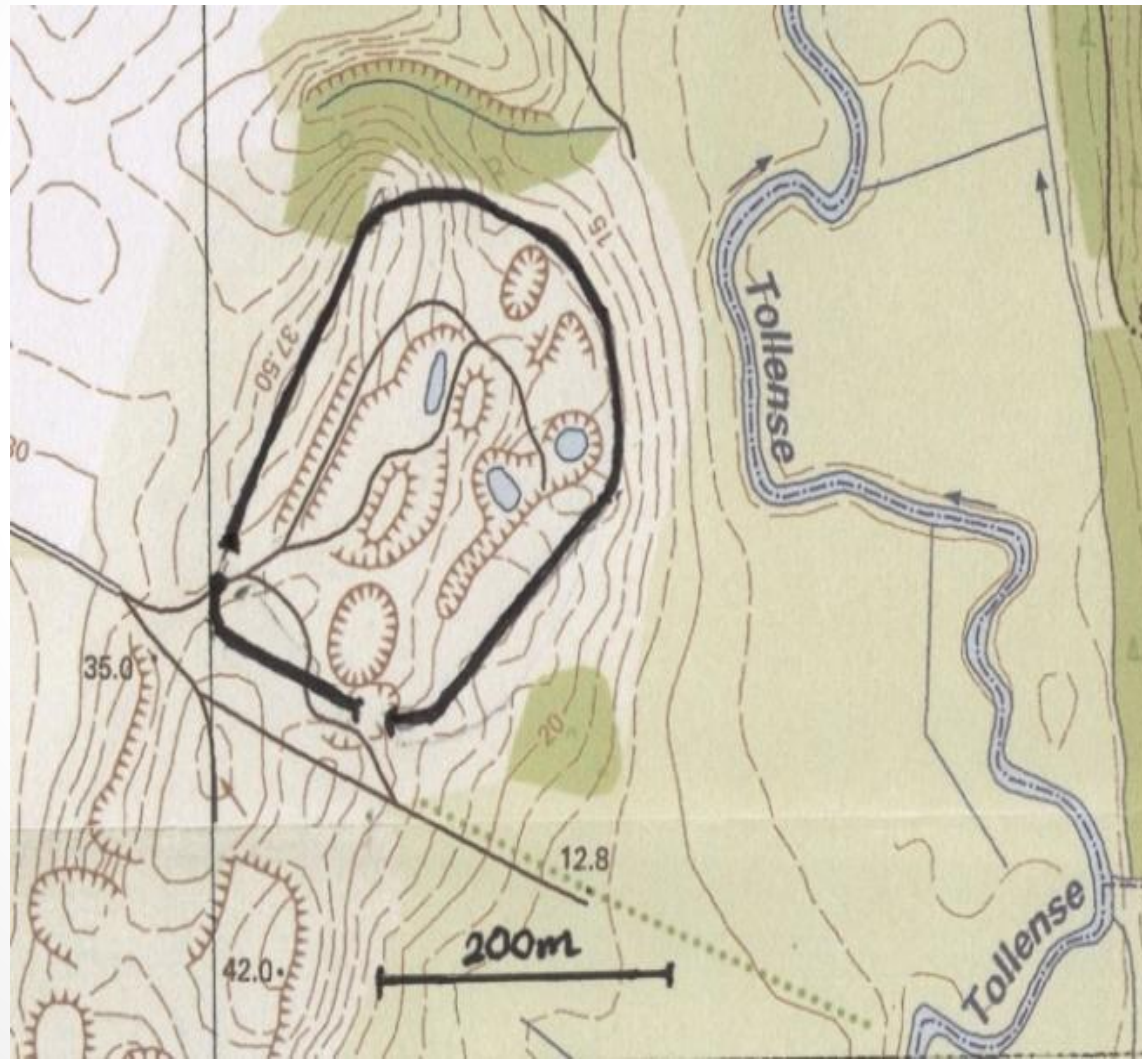

Noen funn på slagstedet

Det er blant annet funnet over 120 hodeskaller, mest av unge menn, mange hestekadavre og ulike våpen (pilspisser, lanser mm)

Mulig lokasjon for borgen

Schadefähre

Danaenes havneområde?

Prof. Thomas Terberger

Telemakos' reise fra Ithaka til Sparta

Taigetos-fjellene

Telemakos: Rute på Vest-Sjælland

Bronsealderveien på Vest-Sjælland forbi Tystrup

Halleby Å, Vest-Sjælland

Kivik i Skåne: Sveriges største bronsesaldergrav

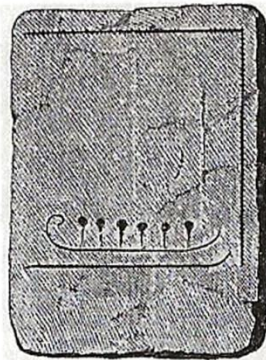

Kivik-graven

Åtte berømte tavler: Hva forteller de?

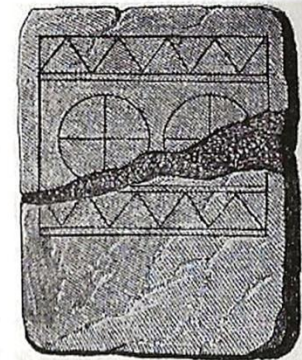
1.

2.

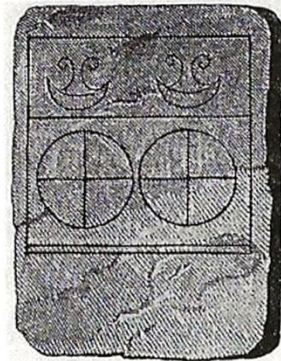
3.

4.

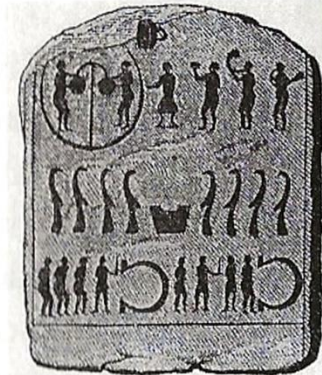
5.

6.

7.

Hemsta, nord for Mälaren

Et lite utsnitt av det store helleristningsfeltet

Fra boka
«Världens
äldsta historia»
av Jonathan
Lindström

Oppsummering

Hellas

- Nord for Korintbukta **12**
- Peloponnes++ **9**
- Thessalia etc **15**
- Støttespillere Troja **10**
- Slagstedet **6**
- Odyssevs' reise **17**
- Hjemstedet (Ithaka) **11**
- Sum **80**

Norden + Tyskland

- Sverige **12**
- Danmark **18**
- Tyskland, Finland etc **20**
- Støttespillere **7**
- Slagstedet **7**
- Odyssevs' reise **23**
- Hjemstedet **15**
- Sum **102**

Hvordan kom fortellingene til Chios?

Mulige forklaringer

- Klimaendring og folkevandring mot sør
- Voldsomt vulkanutbrudd på Island («Hekla-2»)
- Mange «vikingtokt» mot sør
- Tørke og epidemier i sør

Hva sier arkeologene?

Kristian Kristiansen, Göteborgs Universitet

- Jeg synes om din måte å stille to tolkninger opp mot hverandre
- Ja, **Føllenslev**-området er spennende!

Thomas Terberger, Universität Göttingen, prosjektleder i Tollensedalen

- Vi vet at krigerne ved Tollense kom fra et stort område
- Vi trenger mer konkrete fakta for å trekke sikre slutninger.

Axel Christoffersen, NTNU

- Hvis din teori på noen måte kan positivt verifiseres, har du bidratt vesentlig til en revisjon av vår vestlige sivilisasjons forståelse av og forankring i den klassiske litteraturen. Ikke verst, bare det.

Guder i Hellas og Norden

Artemis (Frøya?)

Artemis-templet i Efesos

Takk for meg!

Rekonstruert bronsealderhus på Forsand, Rogaland (Øystein Koch Johansen)